

Obsah

„Slovan všude bratra má...“ (úvodník) <i>P. Gorazd Cetkovský, O. Carm.</i>	1
Ježíš hlásá radostnou zvěst (biblická meditace k třetímu tajemství růžence světla) – 1. část <i>P. Vojtěch Brož</i>	2
Dvě ohlédnutí za celostátním setkáním terciářů v Kostelním Vydří 19. 6. 2004 <i>P. Gorazd Cetkovský, O. Carm.</i>	8
Lurdy a Karmel (2. část) <i>Sr. Maria Grazia Israel, O. Carm.</i>	11
Poznámky ke karmelitánské řeholi (6. část) (Podle <i>P. Keese Waaijmana, O. Carm.</i>)	17

„Slovan všude bratra má...“

Přiznám se, že nevím, odkud tento okřídlený výrok pochází, ale rád bych k němu dodal: „a což teprve karmelitán!“ To proto, že často – i na místech, kde to vůbec nečekáme, – objevujeme různé jednotlivosti, k nimž má karmelitánská rodina nějaký vztah. Tyto okolnosti a „náhody“ jsou pak pro nás nehluchou připomínkou naší duchovní cesty a milým „pozdravem z domova“. Postřehl jsem to nedávno při listování jedním číslem Katolického týdeníku, které obsahovalo několik takových bezděčných odkazů na Karmel, a nyní mi tato myšlenka vyvstala ještě výrazněji.

2. září byl v Novém Dvoře posvěcen kostel kláštera trapistů. Je zasvěcen Matce Boží a pro všechny v naší církvi v této zemi, kdo si alespoň mlhavě uvědomují cenu modlitby, je tento klášter důležitým symbolem. Symbolem skutečnosti, že naše víra, modlitba a život mají svůj kontemplativní ráz. Zdejší mniši o tom i při své skrytosti svědčí a nás všechny ostatní to pobízí, abychom tomuto rozměru své víry ani my ve svém vlastním životě nezavírali dveře. Karmelské rodině může přitom zůstat natrvalo drahou ta okolnost, že do oltáře vysvěceného kostela byl mimo jiné vložen i ostatek francouzského mučedníka sv. Teofana Vénarda (1829-1861), světce, k němuž měla silný vztah svatá Terezie z Lisieux.* Oficiálně blahorečen byl ovšem až 2. 5. 1909 a svatořečen Janem Pavlem II. dne 16. 6. 1988. „*To je duše, která se mi líbí!*“ prohlásila o něm Terezie v květnu 1897 (Vs 32). Přečetla totiž knihu obsahující jeho životopis a dopisy, kterou jí věnoval otec Roulland (srov. obrazovou publikaci Terezie a Lisieux, str. 268.) Byl jí sympatický svým povoláním misionáře (navíc na Dálném Východě a ona toužila jít na Karmel v Saigonu) a svým mučednictvím, které podstoupil v mladém věku. Obě tato povolání v sobě cítila i Terezie (AS 186). Líbila se jí jeho veselost,

* Zkratky spisů sv. Terezie (číslo udává stranu) v jejich českém vydání: AS – Autobiografické spisy, Vimperk 1991; Vs – Vstupuji do života, Kostelní Vydří 1992; DT – Dopisy Terezie z Lisieux, Kostelní Vydří 2002 (zde číslo neoznačuje stranu, ale číslo dopisu).

prostota jeho života a jeho láska k příbuzným (Vs 28). Tím vším byl blízký jejímu srdci. S ním je spojen také vznik jedné z jejích básní 2. 2. 1897 (ve výroční den jeho smrti). Obrázek tohoto misionáře pro ni byl tak důležitý, že jej měla zavěšený nad svým lůžkem a vzhlížela k němu často během své nemoci (Vs 103; 108 a 109; 114; 118; 142; 145; 165). Také v jejích dopisech se vztah k Teofanu Vénardovi odráží (DT 221, DT 226, DT 245). A podobně jako ti, kdo se budou modlit u oltáře v kostele novodvorského trapistického kláštera, mohla blízkost svého přítele – světce prožívat i prostřednictvím jeho ostatků. Měla možnost jeho ostatky přímo uctívat (Vs 134; 136) a naposled tak učinila ještě večer v den své smrti (Vs 152).

A tak pro nás, bratry a sestry v Karmelu, bude trapistický klášter znamením nejen významu a krásy modlitby, ale i příkladu svatosti sv. Teofana, který tolik znamenal i pro samu svatou Terezu. Naše vlastní duchovní tradice nás přece od ostatních, kdo kráčejí cestou následování Ježíše Krista neodděluje, ale dává nám vzhlížet k nim s pozornější úctou a citlivostí. Ostatně i článek sestry Marie Grazie o Lurdech a Karmelu v minulém a tomto čísle našeho časopisu je toho svědectvím. Kéž Pán Bůh naše srdce prohlubuje a také rozšiřuje!

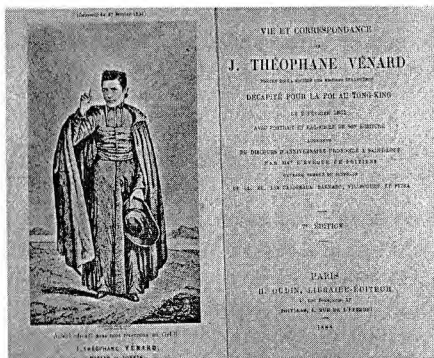
P. Gorazd Cetkovský, O. Carm.

JEŽÍŠ HLÁSÁ RADOSTNOU ZVĚST

(biblická meditace k třetímu tajemství růžence světla) – 1. část

P. Vojtěch Brož

Ježíš, *hlasatel evangelia*: Evangelista Marek poté, co uvedl své evangelium zprávou o Janu Křtiteli, o Ježíšově křtu a jeho pobytu na poušti, popisuje zahájení vlastní Ježíšovy veřejné činnosti: *Když byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a hlásal tam Boží evangelium: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangelium!“* (Mk 1,14-15). Ježíšovo veřejné působení tedy začíná hlásáním evangelia. Toto Ježíšovo hlásání je konkrétní historickou událostí. Má své přesné souřadnice v časoprostoru: v Galileji po uvěznění Jana Křtitele. Čas Ježíšova hlásání je nový *kairos*, příhodný čas, čas spásy; čas vymezený zhruba třemi roky jeho veřejného působení. Ne každý měl to štěstí mít na tomto pozeňnaném čase účast. Proto Ježíš blahoslaví uši, jež směly poslouchat jeho slova, která toužili slyšet mnozí proroci, spravedliví a králové, avšak neslyšeli (srov. Mt 13,16-17; Lk 10,23).



Titulní strana knihy o T. Vénardovi, kterou svatá Terezie četla.

Ježíš hlásá evangelium, *radostnou zvěst*. V jeho slovech se objeví také kárání a hrozby, budou tam i nepochopitelná a nepřijatelná slova o jeho kříži a též výzva k následování – na kříž. Přece se jedná stále o radostnou zvěst, o Boží nabídku spásy a života.

Vlastním obsahem Ježíšova radostného poselství je plnost času a blízkost Božího království a z toho plynoucí požadavek obrácení a víry. *Plnost času* nastává, když se blíží království Boží, které Ježíš hlásá. Ježíš přichází z věčnosti, z říše Boží. On v sobě nese věčnost. Přichází-li z věčnosti do času, naplňuje čas. Přichází-li jako Boží Syn, věčně svobodně oddaný Otci, přináší království Boží v sobě na zem, kde vládne „vládce tohoto světa“. *Boží království* není kategorie teritoriální ani politická. Království Boží je Boží vláda. V jistém smyslu je už nastoleno všude, protože Bůh je suverén. Ovšem stvořený svět se mu pokusil vymknout z rukou, emancipovat se, čímž upadl do otroctví toho, kdo ho k tomu svedl, padl do područí Satana. Bůh svobodu člověka respektuje, a proto Boží vláda v plném smyslu je jen tam, kde se člověk svobodně podrobuje svému Stvořiteli. Ježíš přichází do světa v poslušnosti Otci (srov. Žid 10,5-9), a tím v sobě nese Boží vládu. Nastoluje ji všude, kam přichází. Celé jeho životní dílo má za úkol zlomit vládu Knížete tohoto světa a nastolit vládu Boha Otce, založit na světě Boží království. Nyní je na začátku tohoto poselství: hlásá, že Boží království přichází, a tím se naplňuje čas, který se hříchem vyprázdnil.

Ježíš hlásá *příchod* Božího království. Boží království přichází právě skrze toto hlásání. Nešíří se mečem, ohněm, revolucí, ale *hlásáním slova*. Nástrojem Božího království je slovo: slovo nedemagogické, prosté, kterému mohou rozumět i nezdělaní a negramotní lidé. Bůh používá pro nastolení své vlády něco tak slabého, jako je slovo, které se neopírá o žádný mocenský prostředek, ale jen samo o sebe, o svou pravdu, slovo, které je apelem na lidskou svobodu, kterou chce získat jako takovou, totiž jako svobodu, svobodnou svobodu, svobodně poslušnou, bez nátlaku. Jak se může vůbec prosadit ve světě plném demagogických ideologií, spojených s podvodnými sliby a zastrašováním, hrozbami a pronásledováním pro pravdu a spravedlnost? Bůh prosazuje svou vládu skrze slabost lidského slova. To slovo však je jeho slovo, slovo Boží, všemohoucí, které se ovšem skrývá za slabost slova lidského. Neznásilňuje, žádá od člověka svobodné přijetí. K tomu však člověk musí změnit své smýšlení, svou mentalitu. Proto Ježíš s hlásáním Božího království spojuje požadavek obrácení a víry v jeho evangelium: „*Obráťte se a věřte evangelium!*“

České „*obráťt se*“ znamená změnit orientaci těla, a tím směr pohledu či pohybu. Ježíšova výzva zaznamenaná v řeckém textu zní: *metanoete*; to doslova znamená: „*Změňte mysl!*“ Mnozí chápou obrácení pouze morálně, jako změnu chování. To je ale málo. Obrácení znamená změnu smýšlení a nahlížení na skutečnost. To obnáší úplné přeskupení, přerovnání vlastní vnitřní struktury, přehodnocení všech hodnot, záměnu snad i těch nejprvotnějších předpokladů našich úsudků. Můžeme se ptát, je-li něco takového vůbec možné. V rozhovoru s Nikodémem Ježíš takovou proměnu srovnává s novým narozením. Přitom snad je větší zázrak narodit se znovu, jako stařec, než se narodit vůbec (srov. Jan 3,3-9).

Z toho je jasné, že takové obrácení není v lidských silách, jako není v síle nenarozeného člověka sám si dát život. Proto též výzva k obrácení, ke změně mentality, k opuštění mentality tohoto světa, z něhož jsme vzešli a v němž jsme tak zdomácněli, a k přijetí mentality Božího království, logiky Boží, je možná jen v závislosti na tvrzení: „*Naplnil se čas a Boží království se přiblížilo!*“ Jestliže z jedné strany pro přijetí Božího království je nutné obrácení, jako podmínka a předpoklad, pak toto obrácení je zase možné jen vzhledem k blízkosti Božího království, jako důsledek. V žádném případě se Boží království nebuduje skrze naše obrácení, skrze naše morální a duchovní úsilí. Boží království přináší Ježíš v sobě, hlásá ho svým slovem, kterým zároveň vybízí k obrácení. A jako je mocné jeho slovo, kterým nese do tohoto světa Boží království, tak je též mocné jeho slovo, kterým nás volá k obrácení.

Jsme prosáklí mentalitou tohoto světa. Před obrácením je v nás tolik z logiky vládce tohoto světa. Přijmout evangelium jako svou životní cestu, tj. uvěřit evangeliu, nám přijde tak nesnadné: člověk má pocit, že vstupuje do úplně jiného, neznámého světa, kde všechno vypadá tak cize a nepravděpodobně. A přece právě tehdy se člověk teprve stává sám sebou, nachází svou pravou identitu, vrací se na své pravé místo. Není bez zajímavosti, že hebrejský výraz pro obrácení, konverzi, je *tešuváh*, což doslova znamená „návrat“. Člověk dosáhne svého cíle návratem ke svému nejpůvodnějšímu východisku, tj. Bohu. Protože se mu ale vzdálil, a tak se vzdálil sám sobě, nalezne sám sebe skrze obrácení, neboť dosud byl odvrácen či převrácen. Najde své místo a svou cestu jedině skrze změnu kurzu, protože dosud byl na scestí nebo na cestě do záhuby. Od svého prvního vystoupení až do posledního dne před svým zatčením Ježíš stále hlásal nebo učil. To považoval za stěžejní prvek svého poslání: byl vybaven Duchem Páně a poslán hlásat evangelium chudým (Lk 4,18). Když ho chtěli na jednom místě zadržet, řekl svým učedníkům: „*Pojďme jinam, do blízkých městeček, abych i tam hlásal, neboť k tomu jsem přišel!*“ (Mk 1,38). Ježíš tedy považuje hlásání za první bod svého poslání. Z tohoto pohledu můžeme lépe chápat jeho zázraky uzdravení hluchoněmých: Ježíš jim tím dal především možnost slyšet jeho slovo. Většinu svého času věnoval kázání a učení. Učil na nádvoří chrámu, v synagógách po celé Palestině, na břehu jezera, na hoře, po cestě i po domech. Učil všechny: své učedníky, jednotlivce i zástupy. Přesto, že nestál o reklamu, lidé se za ním sbíhali odevšad. Jeho učení budilo údiv, protože je učil jako ten, kdo má moc, a ne jako učitelé Zákona (Mk 1,22; srov. Mt 7,28-29), budilo otázku: „*Co je to? Nové učení – a s takovou mocí!*“ (Mk 1,27).

Ježíšovo slovo se projevovalo jako mocné dvojím způsobem: silou a autoritou. Ježíšovo slovo má nadlidskou moc. Když Ježíš mluví, něco se děje: slepí vidí, hluchí slyší, malomocní jsou očištěváni, chromí chodí, mrtví vstávají, hříšníci jsou zbavováni viny, démoni se dávají na útěk, vítr ustává, rozbouřené moře se uklidňuje... Ježíšovo slovo má ale též podmanivou sílu, kterou si získává své posluchače. Služebníci velerady, kteří ho měli zatknout, se vracejí s nepořízenou a jako důvod, proč se Ježíše nechopili, uvádějí: „*Nikdy žádný člověk tak nemluvil!*“ (Jan 7,46). Ježíš učí s neslýchanou autoritou, kterou neopírá o jiné

lidské autority, ani o Mojžíše, dokonce ani o Boha. Mluví jako ten, kdo si je vědom své absolutní autority: „*Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům... Já však vám říkám...*“ (Mt 5,21-22 atd.). Ježíš si dovoluje korigovat nejvyšší autoritu svého lidu, Zákon daný Hospodinem Mojžíšovi. Staví se nad Mojžíše, mluví z vlastní autority, a tím si dělá pro své slovo nárok božské autority. Vůči svým učedníkům se považoval za jediného Mistra, který – na rozdíl od rabinů – má právo si volit své učedníky, má právo požadovat od nich, aby sledovali nejen jeho výklad, ale aby následovali jeho osobu, aby nemilovali jen jeho moudrost, ale aby milovali jeho, a to více než otce, matku, ženu, děti, ano, i samy sebe.

Ježíš, Slovo Boží: Tím, že Ježíš považuje za základní náplň svého poslání hlásání slova, staví se do řady proroků. Jeho poslání je především prorocké: ne ve smyslu předpovídání budoucnosti, ale ve smyslu zvěstování živého Božího slova a vypovídání o stavu věcí před Bohem. Lidmi byl považován za proroka (srov. Mt 21,11; Lk 7,16; Jan 4,19). List Židům ho však staví ne do jedné řady s proroky, ale až za tuto řadu, jako její naplnění a překonání: *Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil Bůh v minulosti k našim otcům skrze proroky. V této poslední době promluvil k nám však skrze svého Syna (1,1-2).* Jaký je rozdíl mezi staršími proroky a Ježíšem? Proroci uváděli své výroky slovy: „*Tak praví Hospodin...*“, nebo: „*Výrok Hospodinův...*“ Ježíš místo toho říká: „*Amen, amen, pravím vám...*“ I zde, podobně jako ve vztahu k Mojžíšovu zákonu, můžeme sledovat Ježíšovu troufalost, s níž se neopírá o vyšší autoritu, ani Zákon, ani nějakého staršího proroka, dokonce ani o Boha, ale mluví sám za sebe a ze sebe, a to se závazností, na jakou si může činit nároky jedině Bůh. Jeho slovo je věčné jako Bůh sám: „*Nebe a země pominou, ale má slova nepominou!*“ (Mt 24,35).

Přes absolutní nezávislost a suverenitu, s jakými Ježíš mluví a vystupuje, odhaluje též naprostou závislost a podřízenost vůči Otci. Ježíš nemá své slovo ze sebe a od sebe, nýbrž od Otce. V Janově evangeliu o tom mluví téměř na každé stránce. „*Moje učení není moje, ale toho, který mě poslal!*“ (7,16). „*Ten, který mě poslal, je pravdivý, a já mluvím k světu, co jsem slyšel od něho... mluvím tak, jak mě naučil Otec!*“ (8,26.28). „*Já jsem nemluvil sám ze sebe, ale Otec, který mě poslal, ten mi dal příkaz, co mám říkat a co hlásat... Co tedy já mluvím, mluvím tak, jak mi to pověděl Otec!*“ (12,49-50) atd. Ježíš je otevřenost sama vůči slovu Otcovu, taková otevřenost, že sám je Slovem Božím: *Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a Bůh bylo to Slovo* (Jan 1,1). Nejen tedy má slova věčného života (6,68), ale sám je to Slovo! Jako Slovo Otcovo přijímá celé své bytí od toho, který ho vyslovuje, pak je ale schopn to také v plné míře sdílet. V chudobě ducha se nechá vyslovovat Otcem, a tak se stává jeho Slovem. Ježíš je Slovo. To vysvětluje jak jeho naprostou závislost na Otci, tak jeho nezávislost na Mojžíšovi. Ježíš sám je Slovo, může tedy mluvit ze sebe, z vlastního obsahu a na základně vlastní autority, a přece nemluví ze sebe, ale z Otce, který mu všechno dal. Jestliže totiž Ježíš je Slovo Boží, pak se k němu „nedostává“ slovo Boží zvnějšku, jak tomu bylo u proroků, ale On ho vydává ze své vlastní podstaty. U něho jde o dokonalou identifikaci osoby s posláním, jaká se nemohla u proroků očekávat. Z toho, že Ježíš je Slovo Boží, vyplývá dokonalá jednota mezi jeho poselstvím a životem, identita mezi hlásáním

a osobou hlasatele. Ježíš přináší svým slovem a svou osobou království Boží, protože on sám je Slovo i dokonalé uskutečnění Království Božího. V tomto smyslu je třeba chápat už začátek Markova evangelia nejen jako „evangelium o Ježíši Kristu“, ale též jako „evangelium Ježíše Krista“ (Mk 1,1), chápané tedy jako radostná zvěst, jejíž obsahem i hlasatelem je sám Ježíš Kristus. A jestliže ústředním obsahem jeho evangelia je Boží království, pak můžeme říci spolu s Origenem, že Ježíš sám je toto království, Ježíš je *autobasileia*.

Ježíš sám je Evangelium, jehož je též prvním hlasatelem, Ježíš sám je „Slovo Boží“ (Zj 19,13). Jde-li u Ježíše o dokonalou identifikaci mezi hlasatelem a poselstvím, pak Ježíš opravdu ve svém poslání dává ze sebe, dává sebe. Avšak právě takto je Slovem Otcovým. Bůh v něm sděluje sám sebe, a to definitivně v této poslední době, eschatologicky (Žid 1,2). Otec v něm sděluje vše. Dává v něm vše. „Bůh nikdy nedává méně než sám sebe,“ píše Augustin.* Bůh dává ve svém Slově vše, neboť jeho Slovo je jeho jednorozený Syn, jemuž dává úplně vše. Všemohoucí (*omnipotens*) Otec ukazuje svou všemohoucnost právě v tom, že je schopen, a rozdíl od lidských otců, sdělit svému Synu nedílně celou svou podstatu, je schopen se darovat beze zbytku. Lidští otcové, jsou-li potentní, mohou dát nový život, nejsou však „omnipotentní“ jako Bůh: jednak proto, že ke zplození potomka potřebují ženu, zatímco Otec je Synu „otcem“ i „matkou“; dále proto, že pozemští otcové nikdy nevyužijí všechny své plodivé možnosti; a nakonec proto, že i kdyby přece mohli ze všech svých plodivých možností vytvořit potomky, vždy tím dají život někomu jinému, a jejich vlastní život zůstane jim, zachován a nesdělen. Bůh se ve věčnosti vyjadřuje tak dokonale, tak vyčerpávajícím způsobem, že dává svému Synu celé své bytí. Ten je jeho soupodstatným Synem, jeho vyčerpávajícím Slovem, Slovem, kterým Otec oslovuje své božské „Ty“ Syna, kterému tím oslovením zároveň dává život.

Když se Syn stal člověkem, když se Slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi (Jan 1,14), řekl a dal nám v něm Bůh úplně vše. Vyčerpávající Slovo, kterým Bůh mluví sám k sobě, kterým oslovuje své soupodstatné božské Ty, se nyní obrací na nás. „Jedenkrát Bůh promluvil a vyslovil tak jediné věčné Slovo,“ píše sv. Bernard.** A svatý Jan od Kříže vysvětluje, proč v novozákonní době není dovoleno dotazovat se Boha nadpřirozenou cestou, následovně:***

Když už je v této době milost víra upevněna v Kristu a zákon evangelia zjevný, není důvod tázat se oním způsobem, ani proč by on ještě mluvil a odpovídal jako tenkrát. Protože když nám dal svého Syna, který je jeho Slovo, a On jiné nemá, řekl nám všechno jednou provždy v tomto jediném Slově a nemá už, co by říkal... Bůh jakoby oněměl a už nemá, co by říkal, protože to, co kdysi mluvil po částech k prorokům, řekl v celku, když nám dal Všechno, to je svého Syna.

V tomto smyslu též můžeme chápat skutečnost, že Ježíš na konci svého veřejného života, naplněného hlásáním a učením, zmlkne. Je v tom možno spatřovat naplnění prorockých slov o Hospodinově Služebníku. Jeho poslání bylo proroc-

* Augustinus, *Enchiridion ad Laurentium de fide et spe et caritate*, XII, 40, Opera omnia, XIII,2.

** Bernard, *De Div.*, serm. 73; PL 183, 695 B.

*** Jan od Kříže, *Výstup na horu Karmel*, II, 22,3-4.

ké, pro ně dostal Hospodinova ducha a jazyk jako meč. Volal ostrovy, aby ho poslouchaly (srov. Iz 42,1-4; 49,1-2; 50,4). To vše ale jen do určité chvíle. V důsledku odmítnutí jeho poselství těmi, kterým bylo určeno, se poslání Služebníka nedaří. Nemůže sdělit svěřenou spásonosnou pravdu. Jeho poslání proto mění kurz: vyústí nakonec do utrpení a Služebník ho přijímá bezvýhradně a bezhlesně. *Neotevřel svá ústa jako beránek vedený na porážku. Jak ovce, která mlčí před střihači, neotevřel svá ústa* (Iz 53,7). Církev od počátku viděla naplnění toho, co prorocky naznačovala postava Hospodinova Služebníka, v Ježíšovi (srov. Sk 8,26-40). Také Ježíš hlásal – a po počátečním obdivu sklidil nakonec jen úplné odmítnutí. Při výslechu u velekněze Ježíš shrnuje celé své poslání slovy: „*Já jsem mluvil k světu veřejně. Já jsem vždycky učil v synagóze a v chrámě...*“ *Reakce? Sotva to vyslovil, jeden ze služebníků... dal Ježíšovi políček...* (Jan 18,20-22). Ježíšovi je dána rána do tváře jako symbolická odpověď na jeho celoživotní hlasatelskou činnost.

Tak pro Ježíše končí poslání hlasatele a učitele a nastupuje poslání trpícího Služebníka, Beránka Božího (srov. Jan 1,29). Podobně jako Služebník, i Ježíš na konci svého prorockého poslání zavře ústa a odevzdá se utrpení. Několikrát v pašijích je doloženo Ježíšovo mlčení: *Ježíš však mlčel* (Mt 26,63; srov. 27,12-14). *Ale on mlčel a nic neodpovídal* (Mk 14,61; srov. 15,5; Lk 23,9; Jan 19,9). „Syn, který je Slovo, se stal Mlčením.“* Posledním jeho výrazem není už slovo, ale drásavý, neartikulovaný výkřik, *mocný hlas* (Mk 15,37), který následuje bezprostředně poté, co se snažil marně dovolat Otce: „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?*“ (Mk 15,34). Není dovolání. Otec zde není, není tedy možnost dialogu. Kde však není dialog, tam není ani Slovo! Otec se od Syna, který se pro nás stal hříchem (2 Kor 5,21), odvrátil, a Ježíš proto umírá. Umírá jako člověk, umírá jako Boží Slovo. Umírá Bůh. Poslední zbytky jeho bytí se vyjadřují ve výkřiku do prázdna. Slovo zmlklo. Protože bylo vysloveno úplně, až do krajnosti. A toto Slovo, které se stalo Mlčením, je nejvýraznějším zjevením Božího obsahu, Božího věčného života! Hodina temnoty je zároveň exploze světla, výron slávy Boží do tohoto světa. Kristova smrt zjevila život Boží, jeho zmlknutí na kříži je slovo, které už nikdy nepřestane znít. Slovo, které se sdělilo tím, že doznělo a stalo se němým, že se vzdalo sama sebe, že se vydalo. Jen toto je skutečně uskutečněné Slovo Boží. Nejen slovo Syna vůči jeho učedníkům, ale slovo Boží vůči světu. „Nejmocnějším slovem, které Otec řekl v Ježíši, je jeho mlčení ve smrti.“** A to je evangelium, které bude hlášáno až do konce světa.

Ježíš-Slovo naplňuje slova Písma: Ježíš je Slovo Boží, dokonalý výraz Boha Otce, odlesk jeho slávy a výrazná podoba jeho podstaty (Žid 1,3). Protože sám je všemohoucím Slovem Božím, má jeho slovo moc, s nímž může poroučet větru, bouři a démonům, volat mrtvé z hrobu atd. Ježíš svým slovem též může naplnit všechna lidská slova, která bez jeho Slova jsou jen prázdná sláma. Ježíš jako vtělené, ukřížované a vzkříšené Slovo též naplňuje všechna slova Písma, která by bez něho zůstala nenaplněným příslibem. Už během jeho veřejného poslání

* A. von Speyr, *Isaias. Erklärung ausgewählter Texte*, Einsiedeln 1958, str. 95.

** H. U. von Balthasar, „Teologia e santità,“ v *Communio* 96, str. 8.

dostávala slova Písma, která Ježíš vyslovil, svou plnost. Když v nazaretské synagoze přečetl úryvek z proroka Izaiáše o pomazání a poslání Mesiáše (61,1-2), mohl zavřít knihu a říci: „*Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli!*“ (Lk 4,21). Ježíš naplňuje mrtvou literu sám sebou, svým životem, svým Duchem. Dokud se neobjeví zmrtvýchvstalý Pán, který svou smrtí všechno dokonal a naplnil (Jan 19,28.30), učedníci ještě nemohou rozumět Písmu (Jan 20,9), protože *trvá rouška, když se čte Starý zákon a není odhaleno, že přestává v Kristu* (2 Kor 3,14). Zmrtvýchvstalý Ježíš naplňuje celé Písmo a tím odstraňuje roušku, která spočívala na Zákoně. Emauzským učedníkům *vykládal, co se ve všech částech Písma na něj vztahuje* (Lk 24,27), a oni mohou zpětně shledat: „*Což nám srdce nehořelo, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?*“ (Lk 24,32). A když se pak navečer zjeví učedníkům v Jeruzalémě a přesvědčí je o tom, že není žádný duch, ale člověk z masa a kosti, který může i jíst (srov. Lk 24,36nn.), může Lukáš konečně poznamenat: *Tedy jim otevřel mysl, aby porozuměli Písmu* (24,45). Kristus dává porozumět Písmu, protože je jeho živým naplněním. *Kristus je cíl Zákona* (Řím 10,4). *V něm našla všechna Boží zaslíbení svoje* „*ano*“ (2 Kor 1,20). Jan ve Zjevení vidí Beránka jako zabitého, a přece stojícího, tedy živého, vzkříšeného, který jediný je hoden vzít svitek, zapečetěný sedmi pečeti, a otevřít ho (Zj 5).

Dvě ohlédnutí za celostátním setkáním terciářů v Kostelním Vydří 19. 6. 2004

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Na letošní celostátní setkání terciářů jsme se připravovali víc než jindy. Poprvé měla být v souladu s novou řeholí skládána terciářská profese na celý život, kromě toho jiní bratři a sestry obnovovali svou profesi časnou. Snad nenadsadím a nebudu v zajetí pouze subjektivních dojmů, když řeknu, že jsme setkání prožili velmi hezky. Celkem 116 terciářů složilo svou profesi natrvalo, osm letos ukončilo noviciátní přípravu a složili profesi na tři roky, dalších 51 svou profesi obnovilo. (K nim přibudou ti, kdo profesi složí na podzimních oblastních setkáních.) Rozhodl jsem se tedy pro dvě „ohlédnutí“ za setkáním na těchto stránkách našeho časopisu.

Prvním ohlédnutím je záznam promluvy, která při mši svaté předcházela obřadu skládání profese. Pokud si chcete vyhledat příslušná biblická čtení: 2. Král 4, 1-25; žalm 116 (115); Jan 12,1-11.

Bratři a sestry, první čtení, které jsme četli, vlastně ani není v lekcionáři, tedy při bohoslužbách se běžně nečte. Proto jsme ho četli přímo z Bible. Už kdysi dříve upoutalo naši pozornost, protože se z něj vyvozuje zvyk prvních sobot. Ten muž se ptá manželky: „Proč jdeš na Karmel, když není začátek měsíce ani sobota?“

(V ekumenickém překladu je to přeloženo jako: „novoluní“ a „den odpočinku“.) Začátek měsíce a sobota tedy spolu představují první sobotu v měsíci. Proč jsem tento úryvek vybral právě pro naši dnešní slavnost? Právě pro tu otázku muže, který se ženy ptá: „Proč tam jdeš?“ a diví se tomu. Zdá se mu totiž, že ona to přehání. Kdyby tam šla v době, kdy tam obvykle chodila, přijal by to. Ale: „Proč tam jdeš dnes?“ Připadá mi, že to je situace, kterou zažíváme často, nebo kterou zvláště vy zažíváte často, když žijete „ve světě“ a jdete za Bohem. Ta žena jde na Karmel, protože jí zemřelo dítě. Jde tam z naléhavé potřeby. Nám se takové situace nepochopení stávají, když jdeme za Bohem, protože chceme poděkovat nebo protože potřebujeme očistu srdce. „Hledáme svého Pána“ a naše okolí se nás ptá: „Zas tam jdeš? Vždyť jsi tam byl(a) nedávno...“

Víte, když jsem přemýšlel o dnešní bohoslužbě a o tom, že náplň dnešní bohoslužby je těsně spojena právě s terciářskou profesí, že totiž dáte Bohu své ano a mnozí z Vás „na celý život“ – jak to v té profesi zazní, tak jsem si uvědomil, že toto vás všechny spojuje: vy dnes ve svém vztahu vůči Bohu toužíte po tom: Bohu dávat. Dávat Bohu.

Mnozí lidé, kolem nás, kteří se na naši víru a na to, jak ji prožíváme, dívají tak trochu zpovzdálí, mají pocit, že pro Boha děláme to nebo ono, protože musíme. A protože musíme, tak to nějak odkrouíme. Ale to je velké nepochopení. Tak to možná někdo bere na začátku svého vztahu k Bohu. Ale později – a to je právě vaše situace – se člověk vůči Bohu staví tak, že *chce dávat*. Chce dávat a chce dát se, chce dát sebe. Tak se posune vztah s Bohem – na tuto úroveň. Nehledáme, co pro něho udělat musíme, ale hledáme, co by se udělat dalo. Co bych udělat mohl, jak se mu darovat. Jestliže jsme v žalmu zpívali: „Vezmu kalich spásy a budu vzývat Hospodinovo jméno,“ pak „kalich spásy“ znamená: Bůh *daroval* nám jako první a daroval nám záchranu. To změnilo náš život. Nám, kteří jsme neměli co pít, protože jsme se ocitli v poušti, podal nápoj spásy. A my bereme z Boží ruky kalich spásy a chceme vzývat Hospodinovo jméno. Na toto Boží obdarování chceme my odpovědět darováním sebe, ze vší naší síly.

Mohlo by se říci: „Už jsme to přece udělali křtem...“ To je pravda. Ovšem tím spíš je nyní patrné, jak stále hledáme, jak to udělat znovu, jak to prohloubit, jak toto darování sebe obnovovat. Vede nás k tomu naše touha, naše poznání, že toto je správné, že nemohu stát vůči Bohu nečinně, že proud Božího zájmu a lásky směřující ke mně, je tak silný, že provokuje k odpovědi. A tak hledáme, jak... A když nám někdo řekne: „Vždyť už jsi to udělal na křtu,“ – to nám nestačí! My to chceme žít stále. A Vy své darování se Bohu dnes svou profesí nejen obnovujete, ale také konkretizujete. Vyznáváte, že chcete svou křestní věrnost žít ve společenství rodiny Karmelu a jít duchovní cestou Karmelu. K tomu se chcete zavázat. Proto skládáte terciářskou profesi.

Když se podíváme do dalších biblických čtení, která jsme četli: hlavně závěr evangelního úryvku nám může být hezkou nápodobou něčeho, na co bychom nikdy neměli zapomínat. Totiž že darování se Bohu je skutečně *darování se*, že to v jistém smyslu znamená jakoby ztrácení něčeho, vydávání se, opouštění sebe. Lazar od Ježíše přijal život. Ježíš zavolal a Lazar vyšel z hrobu. A nadále

už pouhá Lazarova existence židy dráždí a domluvili se, že Lazara zabijí. Ne proto, že Lazar mluví o tom, co Pán Ježíš na něm vykonal, ale protože Lazar je, je se svým vzkříšením. A s tím pak musíme počítat i my. I když nejsme svatí a neděláme žádné velké věci, přece jestliže skutečně necháváme Boha, aby působil v našem životě, nepříteli spásy to vadí. A dělá nám těžkosti. Ale nám to stojí za to. Chceme s Kristem spojit svůj život co nejtěsněji, i když to není „procházka růžovým sadem“.

Záměrně jsem dnes při své přednášce o třetím řádu a i nyní v této promluvě o profesi vynechal jakoukoli narážku na nové dokumenty, které dostaneme, až nám je z Říma schválí (řeholi a statuta třetího řádu). Umyslně jsem z těchto dokumentů nečerpal, protože vím, že bratři je s vámi budou probírat v jednotlivých společenstvích podrobně. Přece ale udělám teď jednu vyjímku. Potěšilo mě, že nová řehole v odstavci o terciářské profesi píše tuto myšlenku: terciář, když skládá svou profesi, je si dobře vědom toho, že stojí před Bohem s prázdnými rukama...

My profesi neskládáme jako ti, kdo „na to mají“, kdo „už na to mají“. Terciář při skládání své profese důvěřuje v Krista, spoléhá na Boha. Tak jak to vyslovila svatá Terezie z Lisieux ve svém úkonu obětování se milosrdné lásce (a řehole třetího řádu se v tomto na ni výslovně odvolává): já vím, že jsem slabá a nemožná – „Bože, buď ty sám mou svatostí!“ Tedy: na tebe spoléhám. V tomto smyslu je terciářská profese *zvoláním víry*. Ne: „Já už jsem tak daleko, že mohu složit slib,“ ale: „Pane, já vyžívám ve své důvěře ve své povolání a ve tvou pomoc a já ti slibuji, že touto cestou chci jít, slibuji ti věrnost. Ale čekám, že sílu k té věrnosti mi dáš ty sám. Ty buď mou svatostí!“

A ještě jednu myšlenku k evangeliu samotnému – proč jsem právě tento úryvek vybral. Tento evangelní úryvek cituje svatý Otec v závěru dokumentu *Vita consecrata*, pojednávajícího o zasvěceném životě v církvi. Marie pomazala Ježíšovy nohy drahocenným olejem. A Mariin skutek vzbudil nevoli. Tady se vracíme k situaci, kterou jsem naše rozjímání začal: ta různá nepochopení a námitky, kterých se nám dostává od lidí kolem: „Ty to přeháníš!“ – „Proč neděláš něco pro lidi, něco užitečného?“ – „Ty se pořád modlíš!“ – „Samozřejmě: my nemůžeme zanedbávat svoje povinnosti rodinné a jiné. Ale v tomto evangeliu – vysvětluje krásně svatý Otec – je ukázáno, že život má ještě jiný rozměr, než je jenom „fungování“. Marie vykonala skutek *čisté lásky*. Lásky, která je zacílena přímo k Ježíšově osobě. Lásky, která v této chvíli nejde k Ježíšovi přes chudé, ale která jde k Ježíši přímo. A někomu se zdá, že je to mrhání časem a že to je mrhání silami. Ale Pán Ježíš v evangeliu Marii brání: „Nech ji!“

Tento skutek lásky – a olej je symbolem té lásky – naplnil vůni celý dům. A my můžeme jen si představovat a rozjímat o tom, jak se potom všichni cítili v tom domě, který byl naplněn tou vůní... Marie jim mohla uvařit a uklidit, a doufám, že jindy to opravdu dělala, že v tom Martu nenechávala samotnou. Jindy to dělala – ale v této chvíli pomazala Ježíšovy nohy. Vylila na něho svou lásku. Dotkla se ho svou láskou – a vůně naplnila celý dům...

Kéž tedy Pán dnes ve vaší terciářské profesi přijme lásku, kterou do tohoto svého odevzdání se vkládáte. Kéž přijme celou tu touhu, která je skryta ve vaší zbožnosti. A když potom odejdete domů a budete opět stát ve svých různých úkolech, v různých vztazích (ve vztazích, které jsou někdy velmi těžké), kéž si s sebou neseme tuto vůni toho vylitého oleje, kterým jsme pomazali Ježíšovy nohy. A slíbili jsme mu, že chceme být jeho – ve společenství Karmelu a tak, jak on nám k tomu bude dávat sílu.

Druhé ohlédnutí jsem dostal poštou několik dní po setkání, a to s tímto komentářem: „Když jsme jeli z Vydří, pokusila jsem se v autobuse vyjádřit své pocity takovou „básničkou“, která se nerýmuje...“ Pak následovala rada, abych na ty verše rychle zapomněl. Tou jsem se ovšem neřídil (nakonec se schválením autorky), takže tady básnička je – i pro Vaši radost.

19. června 2004

Je čas bezinek a kopretin,
šípkových růží a vůně akátů.
Přicházíš a bereš mé srdce do dlaní.
Ono se chvěje a brání: Co bude dál?
Říkáš: „Neboj se, to je má starost,
byl to můj nápad, jsi má.
Jenom se na mne usmívej.“
Tak dobře. Jsi vítěz, jsi král.
Mé srdce nese Tvou pečeť:
je v něm otisknuta monstrece z poslední adorace.

(Marie)

LURDY A KARMEL (2. část)

Sr. Maria Grazia Israel, O. Carm.

5. Mlčení

Některá zjevení Panny Marie Bernadetě se odehrála v úplném mlčení, beze slov, zvláště první dvě a pak ono poslední 16. července. Také naše řehole o Marii „mlčí“, a přitom Maria je karmelitánům tolik blízká!

Z Lurd:

Blížil se okamžik, kdy Panna Maria měla opustit jeskyni a už se víckrát neobjevit. Snad vlídná Matka chtěla v této chvíli připomenout slib, že ji učiní šťastnou ne v tomto, ale v jiném světě? Nic z toho Panna Maria neřekla ani neudělala, ale se vznešenou něžností, kterou snad jen maminky této země pochopí, dala přednost mlčení, než aby měla zarmoutit svou dívenku. Po celý čas zjevení se usmívala a malé děvče zanechala plné radosti.

Zjevení za soumraku trvalo méně než čtvrt hodiny a rozloučení proběhlo beze slov, ale v srdci dívky vzbudilo stesk zároveň s radostí a nevyslovitelným okouzlením: tak hezkou jsem ji ještě nikdy neviděla.

Z Karmelu:

„Rozlišujícím prvkem spirituality Karmelu je životodárný a hluboký vliv přítomnosti Panny Marie, Matky Boží a naší. Proto se říká: „Carmelus totus marianus“, to znamená, že Karmel je řád plně mariánský. Ale může nás překvapovat a udivovat, že není Bohorodička jmenována v „Pravidle“, které dal jeruzalémský patriarcha Albert skupině latinských poustevníků na hoře Karmel, od nichž pochází karmelitánský řád.“*

„Zbožná úcta k blahoslavené Panně nemusela být ukládána zákonnými předpisy – nevyjímaje ani „Pravidlo“ – vždyť kvetla v jejich myslích v teple víry: v jejich duši, přirozeně křesťanské a neoddělitelně mariánské.“**

6. Kaple

Paní žádá Bernadetu, aby na místě, kde se jí zjevila, byla postavena kaple. Karmelitáni, ještě dřív než je o to Panna Maria požádá, jí zasvěcují svou první kapli.

Z Lurd:

(Když šla Bernadeta tlumočit místnímu faráři požadavek Panny Marie, aby k jeskyni přišlo procesí, vyhodil ji z fary.)

– „Teto Basilo, musíme se tam vrátit. Zapomněla jsem mu říct o kapli.“

– „Se mnou už nepočítej! My z tebe onemocníme!“

Bernadeta marně hledá někoho, kdo by ji doprovodil. Všichni se od toho distancují. Nakonec se najde Dominika Cazenavová. (...) Sama se odebere na faru a domluví schůzku na trochu pozdější dobu. Na sedm hodin večer, až se pan farář trochu uklidní. (...) Bernadetta sdělí druhou část svého pověření:

„Vyřídte kněžím, aby zde dali postavit kapli.“

– „Kapli... co nejdřív, i kdyby byla docela maličká.“

– „Kapli? To kvůli procesí? Můžeš si tím být jistá?“

– „Ano, pane faráři, jsem si tím jistá!“***

Z Karmelu:

„Kdo chce jít z tohoto města Acre do Egypta (...), může, chce-li, jít přes horu Karmel (...). Tam se nalézá uctívaná kaple, postavená ke cti blahoslavené Panny Marie. Od této hory a od této kaple – jak oni tvrdí – mají původ a jméno bratři karmelitáni, nazývaní Bratři blahoslavené Marie Karmelské.“ (Svědectví poutníka o kapli na Karmelu, napsané kolem roku 1332).****

* E. Boaga, Maria a Karmel, Paní místa, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str. 13.

** Nilo Geagea, OCD, citováno tamtéž.

*** René Laurentin, Život svaté Bernadety, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996, str. 60.

****Citováno v: E. Boaga, str. 28.

Další skutečností, která již od počátku natolik ovlivnila život Řádu, že je v historii nazýván řádem mariánským, bylo zasvěcení oratoře (malého kostelíka), zbudované uprostřed mnišských cel, Nejsvětější Panně Marii, která byla později vzývána jako Panna Maria Karmelská (z hory Karmel). Nejednalo se o událost náhodnou, ale o promyšlené rozhodnutí, vyjadřující důvěrnou zbožnost, kterou se bratři vůči Panně Marii vyznačovali.

7. Tajemství

V průběhu osmnácti zjevení byla Bernadetě Pannou Marií svěřena tři tajemství. V karmelitánské mystice je velmi časté, že v intimním spojení s Bohem se odhalují božská „tajemství“.

Z Lurd:

„Během těch patnácti dní mi také prozradila trojí tajemství, ale zakázala mi komukoli je prozradit. To jsem dodnes věrně dodržela.“*

Tato tajemství se netýkají „ani Francie, ani světa, ani církve, ani papeže, ani ostatních“; týkají se jenom Bernadety:

– „Toto tajemství se týká jenom mě,“ řekla faráři Sacareau.

– „Jenom mě,“ řekla otci de Lajudie.

Tajemství Massabielle

Panna Maria svěřila Bernadetě na řece Gávě tři tajemství a jednu modlitbu s tímto příkazem:

– „Zakazuji vám, abyste o tom někomu řekla.“

Bernadeta svědomitě zachovávala příkaz a uchovávala to vše jen pro sebe. Těm, kdo ji obtěžovali, většinou odpovídala:

– „Jste příliš zvědavý, nedozvíte se nic.“

– „Víte, co znamená tajemství? Bylo mně přikázáno mlčet.“**

Z Karmelu:

Ze spisů karmelských mystiků:

„Má milovaná sestro! Chtěla byste slyšet tajemství, která Ježíš svěřuje vaší dcerušce. Tato tajemství svěřuje On i vám, vím to, neboť vy jste mě naučila přijímat Boží ponaučení. Ale pokusím se vykoktat pár slov, třebaže cítím, že je lidskému slovu nemožné opakovat věci, které lidské srdce může sotva tušit...

Nevěřte, že oplývám útechami! Ach ne! Mou útěchou je, že na zemi žádnou nemám. Ježíš se neukáže, nedá slyšet svůj hlas, poučuje vskrytu. (...)

Milovaná sestro, jak jsme šťastné, že chápeme důvěrná tajemství svého Snoubence! Kdybyste chtěla napsat všechno, co o nich víte, mohli bychom číst krásné stránky. Ale já vím, vy raději uchovávejte v srdci „tajemství Krále“. Mně říkáte, že je „čestné zveřejňovat díla Nejvyššího“. Shledávám, že máte pravdu,

* Z dopisu sv. Bernadety Soubirousové, DMC, 2. čtení o památce P. Marie Lurdské.

** Srov. R. Laurentin, str. 79-80.

když zachováváte mlčení. Jen abych vám udělala radost, píšu tyto řádky. Cítím, že nejsem s to opakovat pozemskými slovy nebeská tajemství.“**

„Avšak po tomto příjemném odevzdání se snoubenky a Milovaného, to, co pak bezprostředně následuje, je *lože* obou, na kterém ona mnohem intimněji zakouší zmíněné rozkoše Snoubence. A tak se v následující písni pojedává o jeho i jejím *loží*, které je božské, cudné a čisté, a na němž i duše je božská cudná a čistá. Protože *ložem* není nic jiného než samotný Snoubenec Slovo, Syn Boží, jak se dále řekne, na něž skrze zmíněné sjednocení lásky uléhá. (...)“***

„Tím, že ona je už s ním sjednocena a o něj opřena, sdílí se jí hrudí a láska Milovaného, což znamená, že se jí sdílejí moudrost a tajemství a milosti a ctnosti a dary Boží...“***

„V tomto stavu duchovního manželství velmi snadno a často odhaluje Snoubenec duši svá podivuhodná tajemství jako své věrné společníci, protože opravdová a plná láska neumí nic skrývat před tím, koho miluje. Sděluje jí především sladká tajemství svého vtělení a způsobů a podob lidského vykoupení, což je jedno z nejvznešenějších děl Božích; a tak je o to příjemnější pro duši.“****

„*Tm mi dal svou hrud'*. – Dát hrud' jeden druhému znamená dát mu svou lásku a přátelství a odhalit mu tajemství jako příteli. A tak výrok duše, že *jí tam dal svou hrud'*, říká, že jí tam sdělil svou lásku a svá tajemství, což činí Bůh s duši v tomto stavu.“+

8. Růže

Panna Maria Neposkvrněná se zjevovala Bernadetě nad růžovými keři a u nouhou měla dvě zlaté růže. Ale ještě před zjeveními v Lurdech karmelitáni s hlubokou úctou vzývali Pannu Marii oslovením „Růže karmelská“.

Z Lurd:

– „Pane faráři, paní stále chce kapli.“

– „Zeptala ses jí na její jméno?“

– „Ano, ale jen se usmívá.“

– „Utahuje si z tebe!“

Kněz chvíli váhá. Potom ho napadne, aby požádal o znamení. „Dobrá, jestliže chce kapli, ať řekne své jméno a dá rozkvést růžovému keři pod jeskyní.“

A dodá:

– „Jestli řekne své jméno a nechá rozkvést růže, tak jí postavíme kapli. Ale žádnou malou, co tě nemá; velkou a moc!“ ++

– „Jaké barvy byly ty růže pod jejíma nohama?“

– „Tak jako růženec; žluté a zářivé jako zlato.“

* Sv. Terezie z Lisieux, Autobiografické spisy, Nakl. Tiskárny Vimperk 1991, str. 181 a 183.

** Sv. Jan od Kříže, Duchovní píseň, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2000, str. 158.

*** Tamtéž, str. 159.

**** Tamtéž, str. 155.

+ Tamtéž, str. 181.

++ Srov. R. Laurentin, str. 62.

– „Víte, jaký význam ty růže mají?“

– „Ne, pane.“

Z Karmelu:

V karmelských modlitbách je Maria často nazývána „růží“. Uvedu několik příkladů z italského prostředí, převedených ovšem do prózy.

Růže karmelská,
kvetoucí Maria,
nes nás ve svém lůně
a přiveď do nebes, o Maria.

(starodávná antifona)

Zdravas, květe Karmelu,
zdravas, révo bující,
ty zář nebe jsi,
Panno a Matko, růže jedinečná.

Ref. Matko sladká a celá krásná,
veď své dítky, hvězdo mořská,
zažeň každou bouří
svým svatým škapulířem.

(karmelitán Sibert de Beka, 1332)

Z větve hříšné první matky Evy, růže kvetoucí
rozvila se, Maria.

Vzchází jak hvězda mezi nebeskými tělesy,
jako měsíc překrásná.

Libovonná, jež balzám, mast a vůni převyšuje;
jemná jak fialka, plná rosy jak růže,
běloskvoucí jak lilie.

Boží dítě věčného Otce, který si ji vyvolil,
aby mohl vzít na sebe nejsvětější tělo z neporušeného těla panny.

(karmelská lidová píseň)

9. Bernadeta a Karmel, Karmel a Bernadeta

Z Lurd:

V její touze být řeholnicí Bernadetu přitahoval hlavně kontemplativní život. Dovede to její kmotra Bernarda Castérotová: „Hned po zjevení měla v úmyslu se stát řeholní sestrou, chtěla být karmelitkou.“ Druhá teta, Basila Castérotová, potvrzuje: „Pochopila jsem, že Bernadeta se chtěla stát řeholní sestrou. Taky jsem ji slyšela, jak říkala, že se už nemůže dočkat, jak odejde do kláštera; nikdy však

neřekla, kdy ji to napadlo. Ale já věřím, že ona toužila po uzavřenějším klášteře a po přísnějším řádu, a že to byl farář Peyramale, kdo jí poradil, aby kvůli zdraví vstoupila mezi sestry z Nevers.“ Marteovi du Rais Bernadeta řekla, že po prvním svatém přijímání (3. června 1858) myslela na to, že by vstoupila do kláštera a že ji pobádali rozhodnout se pro Karmel.

Karmel... Velmi záhy, už zjara 1858, o něm slyšela od Antonie Tardhivailové, své starostlivé učitelky. 21. září 1858 se pak setkala s proslulým karmelitánem otcem Augustinem (Heřmanem Cohenem). Tento židovský hudebník a konvertita, považovaný za světce, vzbudil v Lurdech velké nadšení, když zpíval a pronesl přednášku u jeskyně.

Také klášter karmelitek v Bagnères nebyl daleko a Bernadeta ho zřejmě navštívila nedlouho po zjeveních. Kdy, se neví. Mlčení, mříže, podávání předmětů přes otočný buben, luštění živých osob za černým závojem, to vše byla pro ni znamenání tajemného života, uchráněného zvědavosti světa. Karmel odpovídal její náklonosti ke skrytému životu, v protikladu jejich každodenních zkoušek. Ale tenhle úmysl byl hned odmítnut.

Dali jí najevo, že zdraví jí nedovoluje, aby se stala karmelitkou – objasňuje kmotra Bernarda.*

Z Karmelu:

Nemoc očí donutila bosého karmelitána otce Augustina Maria od Nejsvětější svátosti (Heřmana Cohena) na příkaz lékařů k absolutnímu odpočinku. Bylo to zrovna v době, kdy se v Lurdech Panna Maria zjevovala. Otec Augustin o zjeveních věděl od svých dobrých známých. Rozhodl se využít této příležitosti a odebrat se osobně do Lurd, aby požádal Pannu Marii Neposkrvněnou o uzdravení očí. Po pozvolném zlepšování se náhle jeho zrak uzdravil docela.

Otec Augustin se později do Lurd vrátil, aby tam sloužil mši svatou na poděkování. Toho rána (21. září 1858) nastal velmi brzy rozruch... Ctihodný otec Augustin a doktor Dozous odjeli spolu z města a sestoupili k jeskyni. Tam uprostřed shluku zvědavců, které přítomnost otce karmelitána přitáhla, zpíval jasným hlasem Magnificat a žalm. Jeho hlas se ozýval do daleka, na cestu, která vede k Pau. Ve stejný den otec Augustin mluvil dlouho s Bernadetou. Bernadeta byla na dotazy církevních osob zvyklá, odpovídala na ně krátce a způsobně se jim snažila vyhýbat; setkání s otcem karmelitánem však bylo dlouhé a srdečné.

On, v minulosti velký hříšník, zachráněný Eucharistií a nyní naplno dítě Panny Marie, a pastýřka z Pyrenejí, si naprosto rozuměli. Bernadeta na toto setkání ještě dlouho vzpomínala.

Poutnice bl. Marie od Ježíše Ukřižovaného (malá Arabka)

Při cestě z Pau do Betléma, kde měly založit klášter, zastavily se sestry v Lurdech.

Výpravu tvořilo sedm chórových sester, jedna novicka, dvě služebné sestry (jednou z nich je sestra Marie), mons. Bordachar, P. Estrate a zakladatelka Berta

* Srov. tamtéž, str. 100-101.

Dartigaux. 20. srpna 1875 se loučí s Karmelem v Pau. Díky cestovnímu deníku, který si vedl otec Estrate, můžeme sledovat jednotlivé zastávky těchto šťastných poutníků do Svaté země.

První zastávkou jsou Lurdy. Na zpáteční cestě z Mangalore sestra Marie od Ježíše Ukřižovaného slíbila Panně Marii tuto návštěvu. Po mši svaté v jeskyni musí „malá Arabka“ uniknout vtíravé pozornosti davu, který se tísní kolem ní. Pověst o viděních a stigmatě sestry z Pau došla velmi daleko! Porovnávali ji s Bernadetou. Tak například se jedna poutnice obrátila na sestru Marii a (protože ji neznala) ptala se: „Sestro, můžete mi říct, kde najdu tu světici?“ Ona s vlídným úsměvem ukázala na sestru Josefínu, která nepřetržitě louskala růženec: „To je ona“. Paní se k ní hned přesunula a doporučila se do jejich modliteb.

Henrimu Lassarreovi, slavnému autoru knihy „Notre-Dame de Lourde“ se podařilo hovořit s malou Arabkou pět minut a po tomto krátkém rozhovoru celý zářil a cítil se velmi potěšen.*

A tak si na závěr těchto myšlenek sestry Marie Grazie výslovně a s uspokojením řekněme: láska k Panně Marii Karmelské nezavírá naše srdce jiným stránkám mariánské zbožnosti! Naopak. Různými cestami a skrze různá místa a události se společně blížíme Matce Boží a Matce naší a s její pomocí jejímu Synu a skrze něj Otci.

Poznámky ke karmelitánské řeholi (6. část)

(Podle P. Keese Waaijana, O.Carm.)

Očištění těla (kapitoly 16-17)

Půst a abstinence** jsou dvě formy ovlivnění sebe sama na tělesné rovině. Jde přitom o dvojí očištění, o spirituální strategii a o cvičení, zacílené ke Vzkříšení: abychom „na svém těle“ zakusili, co je vzkříšení, totiž že život nám je darován. Půst je forma sebezapření, která chce vytvořit prostor Dárci života; abstinence je forma sebezáporu, která chce připustit život v jeho svatosti.

Pracovním cílem (*skopos*) tu je stát se schopnými přijímat, tedy vyprázdnění (půst) a odstranění toho, co je nám cizí (abstinence). Být otevřenými pro Boha, pro život a být svobodnými a nezávislými na ostatním – ne se smutkem, ale s postojem očekávání.

* A. Brunot, Svetlo z Tábora. Mirjam – malá Arabka. Vyšlo slovensky v nakladatelství Polypress, 1998.

** Obě slova tu mají přesný význam: půst znamená omezení se v jídle co do množství, abstinence co do určitého druhu stravy, zde pokrmů z masa.

Půst (kap. 16)

Ve svém původním významu půst znamená naprosté zřeknutí se jídla – po určitou dobu. Pak se tímto slovem označovala i praxe zřetelného omezování se v jídle. Různé řeholní řády se drží přibližně stejného vymezení doby postu. Velký půst trval od svátku Povýšení sv. Kříže do Velikonoc. Mezi Velikonoce a Letnicemi se půst nepraktikoval nikde, protože církev si připomíná setkávání vzkříšeného Pána s učedníky.

Půst patří k jednoznačně neutrálním věcem; je to prostředek, kterého podle Jana Kassiana používá mnich podobně jako lékař svých nástrojů nebo řemeslník svého náradí. Proto je co do praktikování postu důležité rozlišování: správný čas, správná míra, správný způsob.

*Staré přísloví říká: Protiklady se navzájem dotýkají - vždyť do těchž konců se dospěje přeháněním v postu jako obžerstvím... Často jsme viděli, jak ti, kteří nemohli být svedeni obžerstvím, byli přivedeni k pádu přeháněním postu a svou slabostí sklouzli právě do té vášně, kterou přemohli.**

Půst je zaměřen na čistotu těla až k srdci, na čistotu srdce (příčemž čistota srdce je *skopos*, samotný *telos* je láska, přijetí Druhého). Jan Kassian k tomu připomíná správný řád našeho úsilí: půst, který sám o sobě je něčím neutrálním, nemůže být cílem našeho cvičení se v ctnostech (v milosrdenství, trpělivosti, lásce). Ctnosti samy o sobě už nejsou neutrální, nýbrž dobré, a půst je prostředkem k jejich nabytí.

V celé církvi zachovávaná postní doba (před Velikonoce) nám připomíná Kristovo utrpení a smrt – jsme s ním uváděni do říše smrti, aby nás pozvedl k životu. Postit se znamená: umrtvováním se, aktivním „cvičením smrti“, se vystavit moci toho, který je Živý. Protože je tedy půst v posledku zaměřen na život, není dovoleno postit se při nemoci nebo tělesné slabosti (to by bylo zneužitím cíle postu). Řehole s tím výslovně počítá. Oním „jiným spravedlivým důvodem“, pro který lze půst přerušit, může být namáhavá práce, vyčerpávající studium, různé formy velikého vypětí, intenzivní tělesný růst, ale také pohostinnost vůči hostu. A ať už jsou důvody jakékoli, vždy platí: nutnost nehledí na naše pravidla. Je-li něco skutečně nutné, pravidlo o postu tomu musí ustoupit.

Abstinence (kap. 17)

U postu jde o množství jídla, u abstinence o druh pokrmu. Člověk se zdržuje látek, o nichž se domnívá, že mají negativní vliv na duchovní proces v nás, jsou cizí našemu duchovnímu životu. Všeobecně lze říci, že se zdržujeme látek, které mají dráždivé účinky. Otcové pouště byli přesvědčeni, že některé neřesti mají svůj původ jakoby přímo v těle člověka – smilstvo, obžerství, kdežto jiné neřesti mají svůj původ v duši – hněv, smutek. Podle toho pak je proti nim třeba bojovat. Neřesti pramenící v těle je třeba zdolávat pomocí tomu odpovídající tělesné zdrženlivosti. Zmínka připouštějící jíst maso jako lék v případě nemoci, opět

* Jan Kassian, Collationes, II, 16.

ukazuje, že záměrem tohoto odříkání se masa není ničit tělo, ale bránit tomu, aby se v člověku odehrávaly procesy, v nichž je něco chorého: nejen nějaké otročení jídlu, ale i nemoc nebo podlamující slabost. Nezasáhneme-li, bude nás ustavičně pošpiňovat něco cizího, co se nepozorovaně vtírá prostřednictvím naší kultury do našeho chování.

Malou poznámku pro zajímavost: v roce 1247 žádali karmelitáni na papeži Innocencovi, aby abstinenci zcela zrušil, a argumentovali tím, že Eliáš maso jedl. Ovšem dominikáni, kteří byli papežovými poradci, naproti tomu uvedli, že Eliáš a ostatní starozákonní proroci sice jedli maso, ale nepili víno. Jelikož novozákonní karmelitáni víno pít smejí, je vhodné, aby se zdržovali masa.*

„Zdržujte se požívání masa, není-li jej užíváno jako léku v nemoci nebo slabosti. A protože na cestách musíte častěji žebrať, můžete mimo své domy požívat vařené pokrmy s masem, abyste nebyli hostitelům na obtíž; také na moři smíte jíst maso.“

Všeobecně tehdy uznávanými výjimkami od abstinence, jež také zmiňuje původní Albertovo znění řehole, jsou i zde nemoc a slabost. Innocencova úprava řehole připouští ještě dva další případy: pokud bratři žebrají nebo jsou na cestách. Myslí se tu dvě rozdílné věci. „Být na cestách“ znamenalo v případě mendikantů „kočovat, procházet“ krajem a vyjadřovalo se tím, že řeholník je učedníkem Ježíše Krista, nemá trvalého místa v tomto světě. Ježíš procházel Izraelem a kázal. „Procházet“ a kázat patřilo dohromady jako výraz apoštolského života, tedy zvěstování evangelia. Ale zároveň byla žebrota s „procházením“ úzce spojená – jako jeho logický důsledek: *musíte žebrať na cestách*. Schválení takového mendikantského způsobu života s sebou pro karmelitány přinášelo, že museli častěji jíst u jiných lidí, příčemž řehole dbá, *„abyste nebyli hostitelům na obtíž.“*

Další výjimka se připouští *na moři* – pravděpodobně bylo takové cestování tehdy pro karmelitány dost obvyklé. Těmito cestami se udržoval kontakt mezi jednotlivými konventy, nacházejícími se ve Svaté zemi, na Kypru a Sicílii, v jižní Francii a v Anglii. (Stanovy řádu z r. 1281 udávají, že převor nebo nejstarší bratr na palubě mohou dispenzovat od mlčení během jídla...)

Veškeré výjimky, ohraničující půst a abstinenci, mají základní motiv: *nutnost nezna zákona*. Půst končí tam, kde začíná nouze, potřeba, nutnost. Relativita postu se vztahuje k tomu, co je absolutní: život. (Za formu „abstinence“ můžeme považovat také humor: působí jako antineurotikum tím, že přináší „oddůležitění“ toho, co se zdá tolik důležité.)

Kapitoly o postu a abstinenci jsou pravděpodobně také míněny spíše jako individuální než komunitní cvičení, protože jde o ovlivňování sebe sama (půst – oprošťování se od sebe a *přijímání* života) a rozlišování s ohledem na sebe (abstinence – přijímání posvěcení od toho, který je *Svatý*) na tělesné rovině, které druhé (hostitele apod.) nemá zatěžovat.

* *Decem libri*, VIII, 4.

Shrnutí kapitol 10 až 17

Tematicky se uvedené kapitoly (a to je také navzájem spojuje) zabývají základními cvičeními, jimiž na rovině našeho těla napomáháme úsilí o dosažení čistoty srdce. Je to zřetelné ze samotného textu řehole.

1) V těchto kapitolách nacházíme ve velkém počtu *slovesa, označující činnost* (ukazují, v čem se máme cvičit): zůstávat, rozjímat, bdít, modlit se atd. Často tu stojí také *výrazy relativizující* jednotlivé pokyny, připouštějící výjimky, omezení či alternativy toho, co bylo právě stanoveno. Např.: nejsou-li... , vyjma..., pokud to lze snadno uzpůsobit..., podle potřeby v jiných dnech... atp. Jelikož všechna předpisovaná cvičení pouze slouží jako prostředek pracovnímu cíli, lze je beze škody pro duchovní život v jednotlivém případě vynechat.

2) Tato elementární cvičení sledují *přetvoření* v doslovném slova smyslu. Rozrušuje se jimi stará struktura, ve které člověk žil, a vytváří se nová (např. zůstávání v cele boží v nitru člověka různé neblahé vázanosti k vnějšku a vytváří v něm prostor otevřený Bohu).

3) Zatímco v předchozí části řehole mnohé výrazy byly určeními místa, zde je nápadně mnoho *údajů časových* (např. dnem i nocí, každé ráno, kromě nedělí denně atd.). Tělesná cvičení mají svůj určený čas.

4) Pracovním cílem těchto cvičení je *čistota srdce*. Jde o *srdce*. Nitro každého bratra, které je jaksi paralelou cely a má být přetvořeno: otevřeno dovnitř (recitací žalmů, zůstáváním v cele...), pak očištěno (od nadbytečného a odcizujícího), pak zaměřeno navenek (bdění na modlitbách, vycházení do společenství, rozšíření se v nedostatku). Tím vším je uschopňováno přijmout to, že bude oděno Božími vlastnostmi jako svojí výzbrojí (viz dále).

Tělesná cvičení a naopak ctnosti (o nichž řehole pojednává od kapitoly 18 dále) jsou dvě rozdílné kategorie a řehole si je toho velmi dobře vědoma. Zvláště od 16. století se však schopnost takto rozlišovat (*telos* a oproti tomu *skopos*; cvičení tělesná od ctností) ze spirituality vytrácí.

Podle poznámek sestry Petry od Zmrtvýchvstalého, OCD, zpracoval P. Gorazd, O.Carm.

KARMEL – časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN – KARMEL 1210 – 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P – 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

Evidenční číslo: MK ČR E 13791.